

Bezoekadres

Binnenhof 9, Rhenen

Correspondentieadres

Postbus 188
3910 AD Rhenen

Openingstijden

Ma. t/m do.
van 8.30 tot 16.30 uur
Vr. van 8.30 tot 12.30 uur

Telefoon

(0317) 68 32 00

Telefax

(0317) 61 45 82

E-mail

info@rhenensewoningstichting.nl

Webpagina

www.rhenensewoningstichting.nl

Cv-storingen en uitzonderlijke

technische klachten buiten kantoor tijd

Telefoonnummer:

(0317) 61 69 89

[SANITAIR VERANDEREN OF AANBRENGEN]

KLUSSEN
WIJZER

De klus

Een badkamer naar uw eigen zin. Misschien een oude stortbak vervangen door een modern duoblok, of uw oude douchebak inruilen voor een comfortabel ligbad. Bij de leveranciers is sanitair in alle soorten, maten en kleuren verkrijgbaar.

Voordat u hieraan begint, is het belangrijk dat u toestemming heeft van de Rhenense Woningstichting. Deze toestemming kunt u aanvragen met het speciale aanvraagformulier. Bij dit formulier ontvangt u dan tevens de spelregels die de Rhenense Woningstichting hanteert voor klussen aan de woning. Deze spelregels hebben betrekking op de bouwtechnische staat, netheid de veiligheid, het onderhoud en de verhuurbaarheid.

Behalve het volgen van de spelregels, is het ook belangrijk dat uw klus voldoet aan de geldende kwaliteitseisen. Welke dat zijn, leest u in deze klussenwijzer. Ook geven wij u alvast een praktische handleiding die u kunt gebruiken bij de voorbereiding en de uitvoering van de klus. Zo heeft u van tevoren een goed overzicht van de werkzaamheden zodat u weet waar u allemaal aan moet denken.

Aan welke kwaliteitseisen moet de klus voldoen?

Voor het plaatsen of vervangen van onderdelen in uw badkamer of toilet gelden de volgende kwaliteitseisen:

a. Bouwkundige en/of veiligheidstechnische aspecten

Leidingwerk en riolering

1. Verander bij voorkeur niets aan het leidingwerk en de aansluitpunten van gas, water en elektra. Als dit toch noodzakelijk is, dan moeten deze veranderingen aantoonbaar door een erkend installateur uitgevoerd worden. Als dit niet gebeurt, moet u bij controle aan ons een keuringsrapport kunnen tonen.
2. De aansluitingen van het sanitair op de binnenriolering moeten waterdicht zijn.
3. De sifon of stankafsluiter moet altijd bereikbaar zijn. Bij een ligbad via een inspectieluik.
4. De afvoerleiding van het riool mag nooit aangesloten worden op een buis met een kleinere diameter.
5. Gebruik hittebestendige PVC-afvoerleidingen.

Toiletpot

Gebruik alleen materiaal met het KIWA- of CE-keurmerk.

Fontein/wastafel

1. Gebruik alleen materiaal met het KIWA- of CE-keurmerk.
2. De hoogte van de wastafel is 90 tot 95 centimeter boven de vloer.

3. De fontein moet op de binnenriolering aangesloten worden met een witte of chromen beker-sifon met een afvoer in dezelfde kleur. Bij een wandaansluiting wordt de doorvoer weggewerkt met een rozet.
4. Bevestig de fontein of de wastafel met speciaal daarvoor bestemde bevestigingsbouten.
5. De wastafel moet voorzien zijn van een stop aan een ketting.

Kranen

1. Het gebruik van stopkranen is aan te raden, want dan kunt u, terwijl u de kraan monteert of demonteert, in de rest van de woning gebruik blijven maken van stromend water.
2. Pas de merken kranen toe die zijn aanbevolen door de Rhenense Woningstichting (Venlo of Grohe) en die zijn voorzien van het KIWA of CE keurmerk.
3. De kraan in het bad moet bij voorkeur in het midden van de lange zijde worden geplaatst; in de douche 1,10 meter boven de vloer.

Douche

1. De hoogte van de douche(cabine) moet bij voorkeur 2,10 meter zijn.
2. Gebruik bij voorkeur alleen materiaal met KIWA en CE-keurmerk.
3. De douchecabine die wordt gebruikt, moet goed (spat)waterdicht zijn en worden afgewerkt met schimmelwerende kit.
De bevestigingsmiddelen moeten van roestvast staal zijn.
4. Het formaat van de douchebak is minimaal 80 x 80 centimeter.

Bad

1. Een ligbad van plaatstaal moet geaard zijn.
2. Als het bad rondom is dichtgemaakt, moet er een inspectieluik aanwezig zijn.
3. Gebruik voor de afwerking aan het tegelwerk schimmelwerende kit (sanitairkit).
4. Het bad moet waterpas liggen.

Tegelwerk

1. De tegels moeten strak, vlak en waterpas worden aangebracht. Ook moet u voldoende voorraad hebben om eventuele reparaties te kunnen verrichten (minimaal 10%).

2. De uitwendige hoeken en de beëindiging moet bestaan uit tegels met geglaazuurde randen.
3. De voegen mogen niet groter zijn dan 3 millimeter en moeten vol en zat ingewassen worden met speciale voegspecie. Bij de leverancier van de tegels kunt u informeren welke voegspecie hiervoor het best geschikt is.
4. Verdeel het tegelwerk zó dat de tegels niet smaller worden dan een halve tegel. Het is mooier om de hoektegels symmetrisch te verdeelen. Tegels kleiner dan een halve tegel zijn niet toegestaan.
5. De hoogte van het tegelwerk boven de vloer in de badkamer is minimaal 2,1 meter en in het toilet minimaal 1,2 meter boven de vloer.
6. De vloertegels moeten met voldoende afschot (minimaal 5 millimeter per strekkende meter) naar de afvoerput worden gelegd.
7. Werk de inwendige hoeken en de aansluiting aan het sanitair af met sanitairkit en niet met voegspecie.
8. De tegels moeten een KOMO certificaat hebben.
9. De wandtegels mogen de volgende afmeting hebben: 15 x 15 centimeter, 15 x 20 centimeter, 20 x 20 centimeter en 20 x 25 centimeter.
10. Indien u op gipsplaten betegelt, moet u eerst twee lagen voorstrijkmiddel aanbrengen. Uw leverancier kan u hierover informeren.
11. De tegels mogen niet geveerd worden.
12. De aansluiting van de wand aan de vloer moet, voordat u start met het aanbrengen van het tegelwerk, voorzien worden van kimband. Dit is niet altijd noodzakelijk.
13. De tegels mogen niet over bestaand tegelwerk worden aangebracht.

Elektrische voorzieningen in de badkamer

1. Elektrische voorzieningen in de badkamer moeten aantoonbaar door een erkend installateur zijn aangebracht. Als dit niet gebeurt, moet u bij controle aan ons een keuringsrapport kunnen tonen.
2. De metalen onderdelen moeten zijn geaard.
3. De verlichting moet waterdicht zijn en bovendien geschikt om in vochtige ruimten te worden toegepast.
4. De schakelaars of aansluitingen moeten zich buiten de douche-/badruimten bevinden of minimaal 60 centimeter van de wastafel, de douche of het bad. Ook voor een wasmachine en een droger geldt dat deze minstens buiten een straal van 60 centimeter vanaf de wastafel, bad of douche moeten zijn aangebracht. Raadpleeg bij twijfel een erkend installateur!
5. Losse draden of schakelaars zijn in de badkamer niet toegestaan.

b. Onderhoudstechnische eisen

1. Het onderhoud aan de door u aangebrachte voorziening is voor uw eigen rekening. Als u een onderhoudsabonnement heeft, worden de verschillende onderdelen op basis van de oorspronkelijke standaard voorziening onderhouden.
2. Zorg ervoor dat u minimaal 10% van de toegepaste tegels in reserve houdt voor een eventuele reparatie. Als u verhuist zal de Rhenense Woningstichting u daarom vragen.

c. Verhuurtechnische eisen

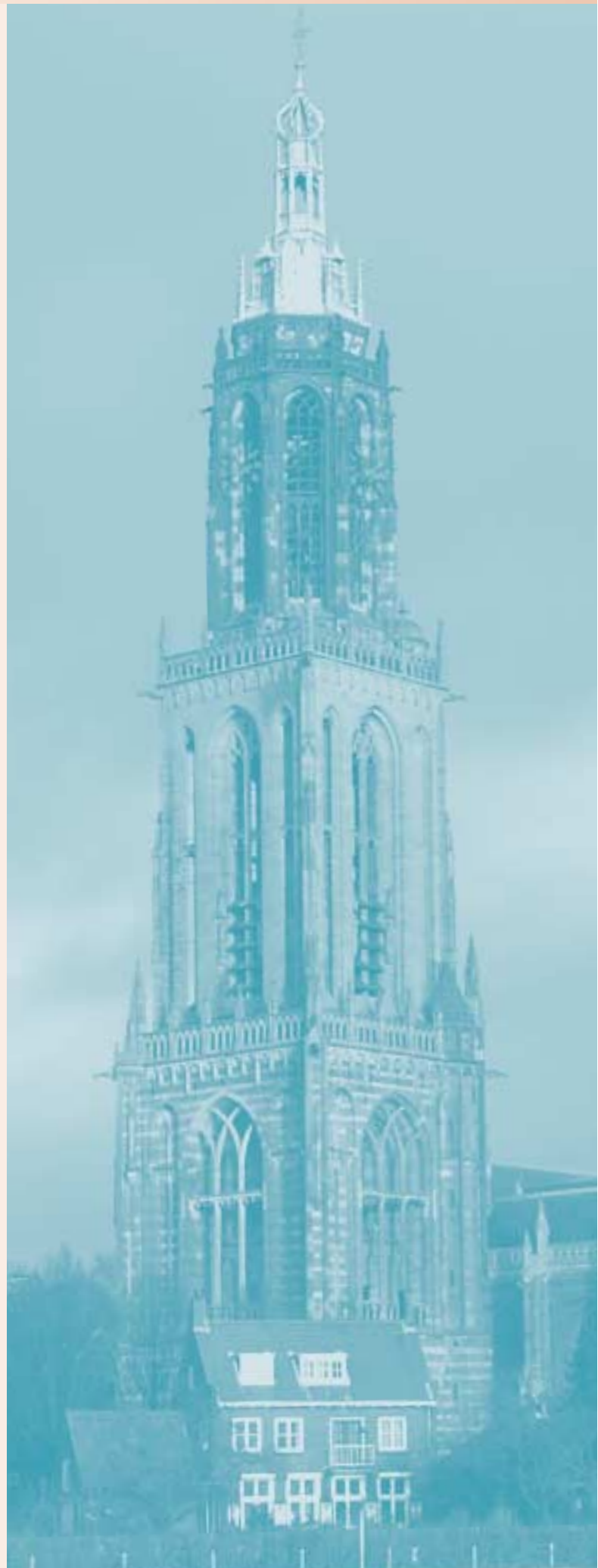
Kies niet al te opvallende of trendgevoelige kleuren.

d. Aanbevolen materialen:

Naar kranen van het merk Venlo of Grohe gaat onze voorkeur uit. We bevelen het sanitair van Sphinx aan en stortbakken van het merk Wisa of Geberit.

Wat als u gaat verhuizen?

In dat geval wordt samen met u bekeken of de zelf aangebrachte voorzieningen volgens de spelregels en kwaliteitseisen zijn aangebracht. Vervolgens bekijkt de Rhenense Woningstichting of we de voorzieningen van u overnemen. Doorgaans wordt dit in het aanvraagstadium van de klus al met u

besproken. Natuurlijk kunt u hierover ook zelf contact met ons opnemen.

Wat komt er allemaal bij kijken?

Gereedschap

Het gereedschap voor een sanitaire klus bestaat uit: rolmaat, waterpas, ijzerzaag en verstekbak of pijpensnijder, pijpenbuiger, schuurpapier, waterpomp tang, steeksleutels, soldeerbrander, boormachine en schroevendraaier.

Vorbereiding

Sluit voordat u begint altijd de waterleiding af. Dit kan door de hoofdkraan dicht te draaien en daarna alle kranen in huis open te zetten. Soms hebben vertakkingen een eigen stopkraan en volstaat het om maar een gedeelte van het circuit af te sluiten. Op elke stopkraan zit een aftapkraantje, waarmee u het water uit de leiding kunt laten lopen.

Wateraan- en afvoer

Of u nu een toilet, een bad, een douche of een wastafel installeert, u krijgt altijd te maken met water dat moet worden aan- en afgevoerd. In verreweg de meeste huizen is de waterleiding van koper. Een 15 of 22 millimeter dikke buis komt uw huis binnen bij de watermeter en de hoofdstopkraan. Vandaar zijn er vertakkingen met een diameter van 15 millimeter naar de keuken, de badkamer en het toilet. Kranen en toestellen zijn vaak met een leiding van 12 millimeter dikte hierop aangesloten. Het water wordt afgevoerd via de verticale standpijp die uitmondt op het riool. Afvoerbuizen zijn meestal van PVC; die van het toilet heeft een diameter van 110 millimeter, de overige meestal van 40 of 50 millimeter. Aan het begin van elke afvoer zit een sifon of stankafsluiter. Deze moet altijd bereikbaar zijn om verstoppingen te kunnen verhelpen.

Koperen aanvoerleidingen

Voor de waterleiding gebruikt u koperen KIWA-gekeurde buizen met de juiste diameter. Buigen doet u met een pijpenbuiger of door bochtstukken van 45° of 90° aan te brengen. Andere verbindingen maakt u, afhankelijk van de situatie, met hulpstukken zoals een muurplaat, een T-stuk of een kruisstuk. Met een sok koppelt u twee buiseinden, met twee S-koppelingen monteert u een mengkraan en

voor uitzonderlijke gevallen is er de flexibele koppeling. U kunt de verbindingen solderen of gebruik maken van knelfittingen. Deze methode is makkelijker, maar wel duurder.

Solderen

Om te solderen snijdt u de buis haaks af. Schuur de bramen weg en reinig de buitenkant van de buis en de binnenkant van het hulpstuk met staalwol. Smeer beide uiteinden in met soldeervet en schuif ze in elkaar. Zet de vlam van de brander er op. Zodra het vet gaat vloeien, drukt u de soldeerdraad tegen de afsluitnaad. Het soldeer vloeit dan vanzelf naar binnen. Maak de verbinding na afkoeling schoon met een vochtige doek.

Knelfittingen

Ook voor een knelfitting moeten de buiseinden haaks en braamloos zijn. Schuif vervolgens op allebei de moer en dan de ring. Steek daarna de buizen in de fitting en draai de moeren met twee steeksleutels stevig vast.

Vastzetten van de leidingen

U kunt de leidingen op de muur vastzetten met beugels of klemzadels. Plaats deze maximaal een meter uit elkaar en op hooguit 15 centimeter van een haakse bocht. Waterleidingen krimpen en zetten uit. Omring ze, waar ze door vloeren en muren gaan, met een stukje PVC-buis dat een iets grotere diameter heeft. De naden dicht u af met siliconenkit. Als de leidingen in beton worden ingestort, mogen zich geen verbindingen in het beton bevinden. De leidingen moeten dan uit één lengte bestaan en met een PVC-buis omwikkeld zijn. Dit is kant en klaar in de winkel te koop. Leidingen door muren en vloeren moeten altijd omwikkeld zijn met een mantelbuis van PVC.

Kunststof afvoerleidingen

Voor kunststof leidingen bestaan er eveneens hulpstukken als bochten, T-stukken en moffen. Als die zijn voorzien van een rubberen ring, steekt u ze zo in elkaar. Anders gebruikt u PVC-lijm. Zaag de buizen haaks af en verwijder bramen met een mesje. Maak de onderdelen vetvrij met een speciaal reinigingsmiddel, breng de lijm aan en schuif de delen in elkaar. Hierna mag u ze niet meer draaien, anders gaat de verbinding lekken. Met beugels bevestigt u de leidin-

gen op de muur of tegen de onderkant van de vloer. Laat afvoerleidingen nooit precies horizontaal lopen.

Het toilet

De keuze

U kunt kiezen uit een toiletpot met uitlaat naar achteren of naar beneden. De afstand tussen de pot en de achterwand bepaalt het type waterreservoir. Misschien is er voldoende ruimte voor een duoblok, waarbij pot en reservoir een geheel vormen. Anders komt de stortbak hoger tegen de wand. U kunt ook gewoon de oude stortbak blijven gebruiken.

Installeren van het toilet

Verwijder eerst alles wat u wilt vervangen. Draai de stopkraan van het reservoir dicht en spoel door en haal de valpijp weg. Neem de stortbak van de wand en schroef de pot los. Stop het afvoergat tijdelijk dicht, zodat er niets in kan vallen. Bevestig de nieuwe stortbak aan de wand en monteer de toevoerleiding en het stopkraantje. Haal vóórdát u gaat solderen de losse onderdelen uit het kraantje, anders verbranden ze. Sluit vervolgens met een moer en rubberen ring de PVC buis naar de pot aan. Zet het nieuwe toilet boven de afvoer en teken de schroefgaten af. Boor de gaten; gebruik bij een betonvloer pluggen. Schuif het afvoermanchet over de uitlaat van de pot, eventueel met wat afwasmiddel, en maak de naden waterdicht met siliconenkit. Plaats nu het toilet waterpas op een van tevoren aangebrachte kitrand van schimmelwerende, elastisch blijvende kit, bijvoorbeeld siliconen of tiocol, en schroef het vast. Sluit tot slot de valpijp

We hebben nog meer klussenwijzers voor u

Voor de meest voorkomende klussen hebben we klussenwijzers beschikbaar. Daarin staan niet alleen de specifieke kwaliteitseisen waaraan de door u voorgenomen aanpassing moet voldoen, maar ook handige doe-het-zelf tips voor de uitvoering van de klus. Samen met het gebruiksadvis van de leverancier biedt de klussenwijzer u een prima hulpmiddel om aan de slag te gaan. U kunt de klussenwijzers gratis verkrijgen bij de Rhenense Woningstichting.

Beschikbare klussenwijzers

Dakraam aanbrengen
Schuttingen of andere tuinafscheidingen plaatsen
Scheidingswanden plaatsen of verwijderen
Sanitair veranderen of aanbrengen
Keuken veranderen of vernieuwen
Inbraakpreventie
Elektriciteitsvoorziening aanpassen
Vloeren (plavuizen, tegels of parket), wanden en plafonds (betimmeringen) aanpassen
Wanden verfraaien
Binnendeuren vervangen
Dubbelglas aanbrengen

Als er geen klussenwijzer voorhanden is voor de door u gewenste aanpassing, kunt u de kwaliteitseisen opvragen bij onze technische medewerkers. De technisch medewerker geeft u ook graag advies en begeleiding bij de klus.

aan. Bij een duoblok hoeft u alleen de pot te plaatsen en de watertoevoer te verzorgen.

Een bad of douche plaatsen

Bij een ligbad en een douche komen de leidingen voor warm en koud water binnen via een muurplaat. Hierop wordt een mengkraan aangesloten met behulp van twee S-koppelingen. Omdat die onafhankelijk van elkaar kunnen draaien, is het altijd mogelijk om de kraan exact horizontaal te bevestigen. U maakt de koppelingen waterdicht door de schroefdraad met teflontape te omwikkelen.

Bad

Lig- en zitbaden zet u met stelpootjes horizontaal. De randen laat u steunen op een ombouw. Waar het bad tegen de muur komt, bevestigt u met pluggen en schroeven een stevige lat. De andere zijden laat u rusten op een wand van gasbetonblokken (dikte: 50 millimeter). Deze zijn gemakkelijk te betegelen. In de ombouw neemt u een tegelluikje op (deze zijn in diverse maten verkrijgbaar), zodat u later altijd de sifon kunt bereiken. Maak de afvoer in orde. Bevestig in het bad de afvoerplug en monteer de overloop die hiermee één geheel vormt. Smeer de bovenrand van de ombouw af met specie en druk het bad hierin totdat hij op de ondersteuning rust. Dicht de naden rondom af met siliconenkit. Een goed alternatief is om het bad aan te brengen op een vooraf aangebrachte schimmelwerende kitrand. Breng dan de sifon aan tussen de badplug en de afvoerleiding. Aan de onderkant van het metalen bad zit een lip die u met een blanke draad (beschermd door een electriciteitsbuis) verbindt met de aardleiding. Sluit als laatste de mengkraan aan.

Douchebak

Het installeren van een douchebak gaat op dezelfde manier als bij een bad. Let op dat onder de bak voldoende ruimte overblijft voor de sifon.

Een wastafel plaatsen

Alleen een sterke wand kan een wastafel dragen. Als u een wastafel aan een gipsplatenwand wilt plaatsen, moet u eerst een extra dwarsligger of stuk multiplex tussen twee staanders van het regelwerk aanbrengen. Een wastafel hangt gemiddeld op

90 centimeter hoogte vanaf de vloer. Maak vervolgens aftakkingen (12 millimeter) van de leidingen voor warm en koud water. Hiervoor snijdt u de leiding op 2 plaatsen door, 19 millimeter van elkaar. Verwijder het losse pijpje en zet er een T-stuk voor in de plaats. Op soortgelijke manier leidt u vanaf de riolering een PVC-afvoerbuisk (40 millimeter) tot midden onder de wastafel, zo dicht mogelijk tegen de wand. Monteer vervolgens de twee verbuigbare kraanbuiskjes en de kraan zelf in de daarvoor bestemde openingen van de wasbak. Zet ook de afvoerplug vast. Aan de achterkant van de wastafel zitten twee ophanggaten. Meet nauwkeurig hun hart-op-hartafstand op en teken ze met behulp van een waterpas af op de wand. Boor gaten van 12 millimeter, steek er pluggen in en bevestig de wasbak met de bijgeleverde ophanghaken, plugbouten of draadstiften. Plaats tenslotte de sifon en sluit de aan- en afvoerleidingen aan.

Een wasmachine aansluiten

Maak met een T-stuk een aftakking van de waterleiding naar een makkelijk bereikbare plaats dicht bij de wasmachine. Bevestig aan het uiteinde een muurplaat voor de kraan. Op de riolering sluit u een afvoerpijp met een sifon aan. De bovenkant moet op minstens 65 centimeter boven de vloer komen. Hierop lijmt u een PVC-sok met een speciaal rubberen manchet, waarin u de afvoerslang van de machine klemt.

Waterbesparing

De gemiddelde Nederlander gebruikt 135 liter water per dag, ofwel 50.000 liter per jaar. Door zogenaamd waterbesparend sanitair te gebruiken, spaart u niet alleen het milieu, maar ook uw portemonnee. Een waterzuinig toilet kan per persoon jaarlijks een besparing van 10.000 liter opleveren. Een stortbak met een beperkte inhoud en een spoelonderbreking bespaart ongeveer 5000 liter. Deze voorzieningen kunt u ook op een bestaand toilet aanbrengen. Bij een spaardouchekop - geschikt voor een combiketel of een boiler - kan de besparing oplopen tot 7500 liter. Bovendien gebruikt u hiermee minder gas. Voor keuken- en wastafelkranen zijn volumebegrenzers verkrijgbaar, die zowel water (1500 liter) als gas besparen.

Rhenense
Woningstichting

